

Hoofdstuk 9. Het budget veilige kindertijd

Het belang van een veilige kindertijd

Een veilige kindertijd is een essentiële basisvoorwaarde om later als volwassene autonoom te kunnen functioneren. Kinderen moeten kunnen opgroeien in een warme, stabiele en liefdevolle omgeving. Dit is niet alleen van belang voor hun toekomstperspectief, maar ook voor hun welbevinden in het hier en nu. Het recht op een veilige kindertijd is internationaal erkend in het Verdrag inzake de Rechten van het Kindⁱ.

De Wereldgezondheidsorganisatie onderscheidt vier psychosociale basisnoden voor kinderenⁱⁱ:

1. Een stabiele en veilige affectieve band met ouders of opvoeders.
2. Nieuwe ervaringen die de cognitieve, emotionele en sociale ontwikkeling stimuleren.
3. Lof, erkenning en positieve feedback binnen duidelijke afspraken.
4. De kans om geleidelijk verantwoordelijkheden op te nemen, wat leidt tot meer zelfstandigheid.

Aannames en uitgangspunten

De belangrijkste voorwaarden om deze noden te vervullen zijn immaterieel: begrip, genegenheid en bescherming. Voor het referentiebudget focussen we op de materiële voorwaarden die bijdragen aan een veilige kindertijd. We gaan uit van gezinnen waarin ouders en kinderen in goede gezondheid verkeren en samen activiteiten ondernemen die in onze samenleving als normaal worden beschouwd.

Keuze van producten en diensten

De korf veilige kindertijd vertaalt de vier psychosociale basisbehoeften van kinderen in concrete producten en diensten.

Affectieve band en samenhang

Om de band tussen ouders en kinderen te versterken, wordt voorzien in gezamenlijke activiteiten: een tweewekelijkse betalende activiteit (bijvoorbeeld zwemmen, zoals opgenomen in de korf gezonde leefstijl) en een jaarlijkse daguitstap.

Sociale inclusie betekent ook erbij horen. Daarom wordt voor lagere schoolkinderen een budget voorzien voor een verjaardagsfeestje thuis voor zeven genodigden en een traktatie op school. Voor adolescenten en jongvolwassenen is verbondenheid met leeftijdsgenoten cruciaal. Daarom wordt vanaf 12 jaar de prijs van een eenvoudige smartphone voorzien met een goedkoop abonnement om onbeperkt te bellen en sms'en en 6 GB data.

Nieuwe ervaringen en stimulansen:

Onderwijs en leermiddelen zijn een belangrijke bron van cognitieve en sociale prikkels. De korf omvat de minimale schoolkosten afhankelijk van het onderwijsniveau en gemeenschap, aangevuld met noodzakelijke schoolbenodigdheden zoals een boekentas of turnzak, digitale leermiddelen zoals een Chromebook in het secundair onderwijs en laptop in het hoger onderwijs, en voor studenten hoger onderwijs ook het vervoer van en naar school en eventuele kosten voor een kot.

Daarnaast voorziet de korf kinderopvang, afhankelijk van de arbeidssituatie van de ouder in voltijdse opvang voor kinderen die nog niet naar school gaan wanneer de ouders voltijds werken. Wanneer

de ouders niet werken wordt voorzien in een dag opvang. Ook wordt buitenschoolse opvang voorzien tijdens schooldagen en vakanties voor kinderen van 2,5 tot 12 jaar. Daarnaast is er voor alle kinderen uit het basisonderwijs een budget opgenomen om acht dagen kunnen deelnemen aan de speelpleinwerking of een alternatieve werking.

Ook worden drie keer per jaar ontwikkelingsgericht speelgoed, een jaarlijks bibliotheekabonnement, vier culturele activiteiten (zoals een bioscoop- of theaterbezoek) en deelname aan verenigingen of vrijetijdsactiviteiten voorzien. Dit kan gaan van een sportclub of jeugdbeweging tot alternatieven zoals schaatsen, creatieve workshops of het jeugdhuis.

Lof, erkenning en positieve feedback

Om erkenning en beloning af en toe op een materiële manier in te vullen, wordt in het referentiebudget een bescheiden bedrag voorzien om maandelijks een maaltijd af te halen of uit eten te gaan in een eenvoudige eetgelegenheid. Voor gezinnen zonder kinderen is dit budget opgenomen in de korf voor het onderhouden van betekenisvolle sociale relaties.

Verantwoordelijkheid en zelfstandigheid

Om kinderen en jongeren verantwoordelijkheid te leren opnemen, wordt zakgeld voorzien.

Prijsmethode

De jaarlijkse daguitstap wordt geprijsd op basis van de toegangsprijzen van vier populaire Belgische attracties en zwembaden, met picknick van thuis en twee consumpties ter plaatse. Voor het verjaardagsfeestje van lagere schoolkinderen worden de laagste prijzen voor snacks, drankjes en eenvoudige decoratie genoteerd bij Colruyt. De smartphone voor kinderen vanaf 12 jaar is geprijsd bij Vanden Borre en het bijhorende abonnement bij Yoin.

De onderwijsuitgaven voor kleuter- en lager onderwijs zijn berekend op basis van de wettelijke maximumfacturen in Vlaanderen en Brussel, aangevuld met de noodzakelijke schoolbenodigdheden die ouders zelf moeten aankopen. Voor het Franstalig onderwijs, waar geen maximumfactuur bestaat, wordt gebruikgemaakt van studiekostenonderzoek van de Ligue des Famillesⁱⁱⁱ. In het secundair onderwijs zijn er in beide gemeenschappen geen maximumfacturen. Hier worden de minimale uitgaven berekend aan de hand van de SONO-studiekostenmonitor^{iv} (Vlaanderen) en opnieuw de studie van de Ligue des Familles (Wallonië). Voor het hoger onderwijs wordt een gecombineerde methode toegepast, waarbij wettelijke tarieven worden aangevuld met gegevens over feitelijke uitgaven. De prijzen van leermiddelen zoals Chromebooks en laptops zijn genoteerd bij Mediamarkt. De verplaatsingskosten van studenten voor het gebruik van het openbaar vervoer van en naar school zijn berekend op basis van gemiddelde afstanden en zijn opgenomen in het budget voor mobiliteit. De kosten voor het huren van een kot zijn ondergebracht in de huisvestingskorf en gebaseerd op marktconforme prijzen voor een privékamer met een lavabo met warm en koud water.

De kosten voor kinderopvang worden berekend op basis van de inkomensgerelateerde tarieven van Kind & Gezin (Vlaanderen en Brussel) en ONE (Wallonië). Voor buitenschoolse opvang gebruiken we de gemiddelde tarieven van Ferm (Vlaanderen) en een steekproef van scholen (Wallonië en Brussel). Bij de berekening van de kinderopvangkosten wordt enkel rekening gehouden met automatisch toegekende kortingen (zoals voor meerdere kinderen ten laste). Bijzondere sociale correcties niet opgenomen omdat ze niet universeel van toepassing zijn.

De kosten voor uit eten of afhaalmaaltijden zijn bepaald op basis van de gemiddelde prijs van een eenvoudige maaltijd en opgenomen in het budget voor sociale relaties. Het zakgeld is afgestemd op de officiële bedragen die de overheid voorziet voor jongeren in de bijzondere jeugdbijstand. Vanaf 14 jaar is dit verhoogd met een extra budget voor uitgaan: voor 14- tot 15-jarigen twee fuiven per jaar, voor 16- tot 18-jarigen enkele keren per maand.

Aanvaardbaarheid en haalbaarheid

Hoewel het budget voor een veilige kindertijd een normatief minimum vastlegt, blijkt de haalbaarheid voor kwetsbare gezinnen vaak beperkt. Onderzoek toont dat jongeren in moeilijke omstandigheden aanzienlijk vaker mentale problemen ervaren^v, terwijl juist sociale steun en participatie beschermend werken. In de praktijk botsen gezinnen echter op drempels: verjaardagsfeestjes zijn praktisch moeilijk, scholen verplichten soms dure laptops, bepaalde studierichtingen brengen hogere kosten mee en deelname aan sport of jeugdwerk gaat vaak gepaard met transportproblemen, sociale druk en bijkomende uitgaven. Kinderopvang is bovendien onvoldoende toegankelijk door beperkte plaatsen, strikte regels en wantrouwen tegenover instanties. Deze structurele obstakels maken dat het voorziene budget niet altijd volstaat om kinderen dezelfde ontwikkelingskansen te garanderen, waardoor aanvullende beleidsmaatregelen nodig zijn.

ⁱ Verenigde Naties (1989). *Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1989. Officiële Nederlandse vertaling gevonden op

https://www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/kinderrechtenverdrag_nederlandse_vertaling.pdf

ⁱⁱ WHO (1982). *Manuals on Child Mental Health and Psychosocial Development*. Geneva: WHO.

ⁱⁱⁱ La Ligue des familles (2022). *Où est passée la gratuité scolaire? La facture salée de l'école*. In *Une production du service Études et Action politique de la Ligue des familles*. Ixelles: la Ligue des Familles. <https://liguedesfamilles.be/storage/21951/Etude-co%C3%BBt-scolaire-2022.pdf>

^{iv} De Leebeeck, K., De Norre, J., Groenez, S., & Havermans, N. (2020). *Studiekosten in de tweede en derde graad van het secundair onderwijs*. Gent: Steunpunt Onderwijsonderzoek. <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestanden/12502.pdf>

^v Achterhof, R., Hammarberg, E., Kirtley, O. J., & Myin-Germeys, I. (2024). *SIGMA 2018-2023 RAPPORT Een uitgebreid onderzoek van de mentale gezondheid van Vlaamse adolescenten*. Center for Contextuel Psychiatri. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000666/50000673/cpp/research-1/social-interaction/sigma/sigma-report-2024.pdf>